

Valentin Hermansen Beyer

- en herredsfoged i Sydthy
Af Torben Lodberg, Oddesundvej 342, Sindrup, 7760 Hurup

Hvor kom han fra - hvem var han - og hvorfor blev han herredsfoged? Det kan godt blive svært at svare på alle spørgsmålene, selv det første kan der være tvivl om.

I erindringer vedrørende slægterne Beyer og Høst regner man med, at han er søn af Herman Beyer på Møen. I Wibergs præsteleksikon anføres præst i Borre sogn H. H. Beyer som stamfader til Beyer-slægten. Han var gift med Margrethe, datter af præsten i Stege Anders Hegelund født 1599 i Ribe, han var søn af biskop Peder Hegelund. Det var Anders Hegelunds kone Karen, der bar Borrepræstens søn Hans ved dåben i 1654, men ifølge kirkebogen er der ikke flere børn.

Senere mere ambitiøse efterkommere af Valentin H. Beyer (V.H.B.) lod fremstille et våbenskjold for alle agnater (beslægtede på mandssiden) af herredsfogeden. Det er optaget i Heraldisk Selskabs våbenrulle som nr. 9 og beskrevet i "Våbenførende slægter i DK", og her er angivet, at slægten oprindeligt er norsk og kom hertil med VHB's fader. Ifølge "Stamtavle over VHB's efterkommere" nævnes det, at der findes en oberstløjtnant Valentin Beyer, født 12/2 1692 i Bergen, navneligheden kunne underbygge påstanden.

En undersøgelse i Personalhistorisk Tidsskrift i 1903 gav det svar, at siden han i sine helt unge dage tjente i Helsingør og Helsingborg, kunne han måske nedstamme fra tolder Jørgen Beyer i Helsingør. Dette løser bare slet ikke mysteriet. VHB angives født i september 1659, hvilket stemmer fint sammen med, at han døde på Nørsgaard i Villerslev den 26/10 1722 og da var 63 år 7 uger og 3 dage gammel.

Men præsten i Borre blev ifølge kirkebogen begravet den 8/11 1655 37 år gammel. Det ser ikke bedre ud i Helsingør. Jørgen Beyer dør også for tidligt til at kunne være faderen. Der findes ganske vist en skarpretter i Helsingør, Beier. Skulle han være faderen, kunne det måske være naturligt, om familien ville skjule det. Alle skarpretterens børn er kendte, og ingen er født i 1659, og ingen hedder Valentin. Så indtil andet bevises, vil jeg tillade mig at tro på familieoverleveringerne og hans egen søns udtalelser ved begravelsen, at han er præstesøn

fra Møen.

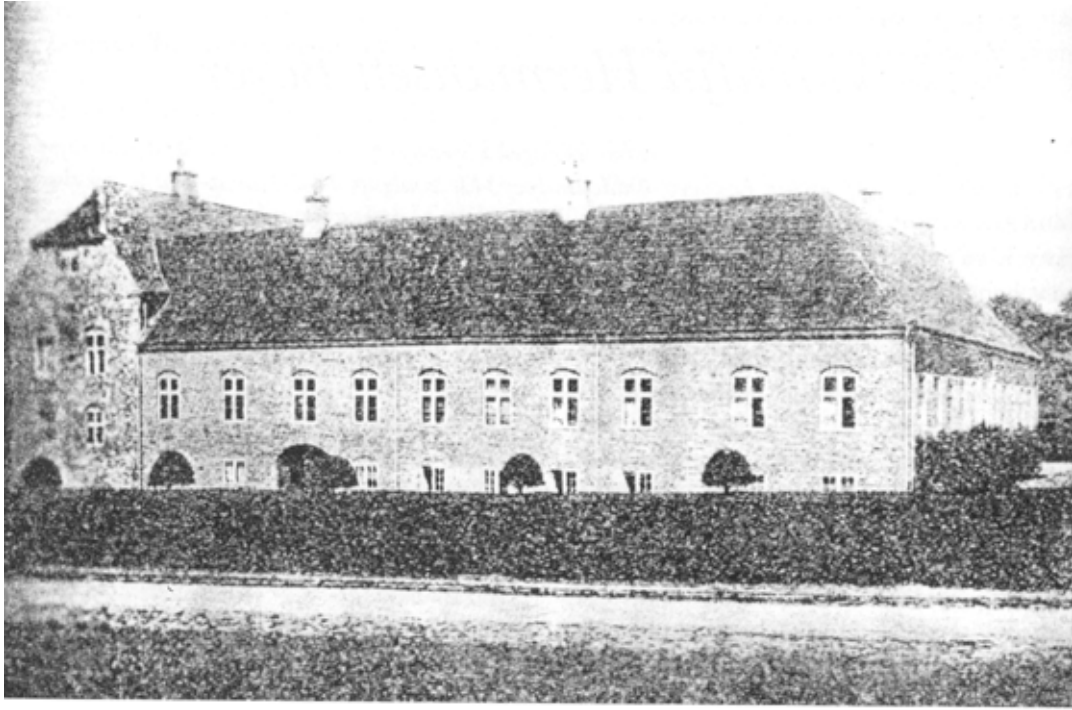
Det første udsagn, vi har om ham, er, at han var, som det hedder "eders Kongl. Mayestæts ringeste knegt og Duedreng, der tog vare på den kongl. Mayestæts Duer og fugle i Huuset bag Kierken på slottet". Dette udspiller sig formodentlig på Kronborg, hvor der omme bag slottet var fasaneri og andet fugleopdræt. Vi er her i Frederik d. IV's meget unge år, men det passer sammen med, at VHB var i huset hos Christian Cassius, der havde været hofpræst i Helsingborg og nu var blevet informator for Kronprins Frederik. Cassius blev senere fjerde landsdommer i Viborg.

Næste gang vi finder optegnelser om VHB er han blevet ridefoged på Frijsenborg for grev Niels Friis, det er i 1691. I 1694 har VHB fundet sig en tilkommende: Ide Sophie Grove, og er i mellemtiden blevet forvalter på Boller, der hører under grevskabet Herregården Boller på sydsiden af Horsens fjord i Uth sogn overgik i 1664 til Mogens Friis og hørte siden til Frijsenborg som allodial (jordejendom der ikke er len, men tilhører brugeren) gods. Nordfløjen er fra 1550'erne, østfløjen fra 1588 og lå der altså på VHB's tid. I 1656 omtales den som "først blandt Østjyllands mange, skønne anseelige herregårde".

Det er måske rimeligt med lidt kommentater til anetavle I.

Christen Andersen ejede Skovgaard i Mejrup sogn ved Holstebro. Hans kone var fra Baaringbjerggaard i Borbjerg sogn, hun døde i barselsseng. Sønnen Anders Christensen Schogardius (Skovgaard), som han senere kaldte sig, blev døbt i Meirup Kirke af gamle hr. Peder.

Grove-familien stammer oprindeligt fra det daværende Grove sogn. Jens Pedersen Grove var skriver på Varbjerg slot, men fik en ret ualmindelig stilling med en meget speciel titel, han blev "fyrbøder", det vil sige "Kgl. Mayestæts fyrforvalter over alle danske strømme". Han er opfinder af vippefyret, det første blev rejst på Skagen, hvor en museums kopi er opstillet. Hans ældste søn Peder Jensen Grove overtog embedet efter faderen, men måtte se det reduceret, hver gang vi ved fredsslutningerne afstod det ene fyr

Boller (Bjerge Herred). Foto: H. A. Ebbesen.

efter det andet. Han tjente dog nok til, at han kom til at eje hele Anholt, han fik datteren Marianne Grove, der blev gift med Christopher Bartholin, senere landsdommer i Viborg og ejer af herregården Kaas. Anders Jensen Grove fik en eventyrlig tilværelse, rejste hjemmefra som 15-årig, var i Holland, i Vestindien, blev kaptajn i den engelske konges garde og sloges med Cromwell, men var så heldig at komme hjem året før kong Karl d. I tabte. At han kaldes stykhopmand og fyrværker har intet med faderens erhverv at gøre, han var artilleriofficer.

Anniche Munkgaard tilbragte de sidste år hos sin datter og herredsfoged på Nørhedegård og blev begravet fra Visby Kirke.

Lidt om, hvem han var, fremgår vel også af de bevarede egenhændige optegnelser, der gengives her:

Egenhændige Optegnelser

Af Valentin Hermansen Beyer,
(velvilligt overladt af Hr. Bogholder Johan Grove).

J.H.S.

1694 den 2. Juny kom jeg med alle til Boller.
1694 den 21. Juny Reigste Jeg til Kjøbenhavn.
1694 den 8 July holtis voris brøllup i Cancellie-Raad Hiortis grd i Kiøbenhavn.

Inviterede og Comparerede.

Quinde Kiøn

Grevinde Reventl.

Grevinde Friis

Fr. Generalinde Juul af Ulfeldt

Frken Anne Got. Rev.

Hr. Mogens Scheels Frue

Hr. Obr. in Jørgen Rantzovs

Obr. secret Schøllers Fr.

Hr. Cancellie-Raad Muules Fr.

Madam Winding

Mad. Bartholini

Mad. Ness (Nefs?)

Mad. Bodil Kvifs.

Mand Kiøn

Hr Greve Reventlov

Gen. Juul

Hr Greve Friis førte mig did

Obr Rantzov

Cancellie-Raad Muule

Can.-Hiort og hans Frue

Doct. Caspar Bartholin

Doct. Bartholin den Unge

Forv. Peder Jensøn

Monsr Friederich Kok

den 18 July kom vi hiem fra Kjøbenhavn til Boller igien.

1695 1 Mai een Mandag: J. S. blev fød A. M
Christine paa Bollergaard. Gud give hende naad.

L. og velsignelse.
Fadderne: Welb. Fr. Anna Birgitte Juul: Hr.
Justitz Raad Holg. Ridtzis baar barnet.
Borgm.'s Kiereste i Horsens
Tolderens Kiereste
Jens Limes Kiereste
Hr Johan Risis Kiereste
Hr Peder i S. H. Kiereste
Døbt i Ovsted Kirche af Hr. Jens Snebtrup
Borgm. i Horsens
Tolderen i bn
Hr Peder i S. H.
Hr Johannes i Nebsagger
Mr Hybertzen
d. 6. Octob 1696 en taarsdag blev min Søn
Christopher herman fød i tibstrup Syndergaard i
Horsens i Jylland, blev baaren af Hr Borgmester
Blymesters Kiereste i Horsens Margrete Biering.

Mandfaddere

Borgmester Stephen
Rasmus hofgrd i Horsens
Jens Rass Lime i Horsens

Quindfaddere

Tolderens Koene
Herrits skriver Jens Hansens Koene
Deine Konen
Gud i naade forbarme dig over hannem i Jesu
Navn.
Fredag døbt af Hr Jens i Snebstrup.
den 7 Janv 98 blev min Søn *Anders Hendrich*
fød i tibstrup Syndergaard, blev baaren til
Daaben i ousted Kirche S. Michel Fryis Kone.
Fadere
Borgm. Stephen Rass
Jens Nielsen Skovfoged
Søren Andersen i timstrup
Sofhie Ols Datter
Byefogd's Datter
Den Almægtige Gud farbarme dig over hannem i
Jesu Navn, døbt i ut Kirche ved boller af Hr
Jerem. Anchersen min ældste Datter. *den 8*
Martij Anno 1700 blev min lille Søn *Nicolai* fød
paa Haxholm
en tirsdg døbt i hovlsbjerg Kirche af Hr Niels
bran (dt) og holt over Daaben af Welb.
Friherreinde Sophia Chatarina Juul.
Fadere
Hr Barohn Gylden kron; Paa Hr Stift-Amt-Mands
Windz vegne Hr Leitenant Wind; Amts forvalter
K; Sieur Niels Nielsen paa farschov, Hof

Maerobens paa Østergrd. Sr Niels Nielsens
Kiereste, Forv. Peder Jensens Koene, Hans
Moosteds Kiereste, Jørgen Ibsens Kiereste, Hr
Jens Fursengs Kiereste, Peder Jacobsens
Kiereste.

Gud give ham naade for sin Gud i Jesu
Christo og Lycke her paa Jorden. Amen.

Anno 1703 den 18 July en tirsdag blev min
Datter *Conradine Sophie* fød paa Haxholm, døbt
i hovlsbjerg Kirche af Hr Niels Brandt. Baaren af
Grevinde Reventlov paa hendes vegne af Hr Obr
Volckersøn. M. faddere: Hr Oberst Parsberg, Hr
Peder Jensen, Niels Jensen paa farskov, Hr
Christen høst, Hr Mads i hammel, Carsten
Andersen, Jørgen Ibsen, M. Johan Herritsfoged i
Wissing. Q. faddere Jomfru Rantzov, Jfr paa
Klavsholm, Mad. Maeroby, Mad. Høst Hr Niels'
i Nim, Anne Marie paa Frisendal, Hr Jens i
veierslev Kiereste. Gud give hende naade lycke
og velsignelse i denne verden. Amen i Jesu
Navn.

den 30 Novbr. 1707 er min minste søn fød i
Nørhedegrđ i Thye paa en Onsdag *Peder Grove*.
Døbt af Mag. Eaias Klovmand i visby Kirche.
Baaren til daaben af Fr. Obr Rantzov til
Tanderup, holtis over daaben af Hr Baron
Gersdorph Stifft Amt. af Aalborg Stifft.
M.f.
Hr. Justitz Raad Helverskov
Hr Peder Lund i thymb.
Mons. Ohnsorg
Q.f.
Mad. Mollerup
Jfr. Helverskov
Jfr. Urne

Det var Grev Friis, der afholdt brylluppet, og det
var ikke så få honoriores, der deltog. Det er der
naturlige forklaringer på. Niels Friis var gift med
Christine Sophie Rewentlov. Bruden Ide Sophie
Grove havde været "cammerpige" for Jens Juel
til Juellinges hustru Regitze Sophie Vind i de
sidste 6 år af hendes liv (døde 1692). At
Bartholin'erne var med har en familiemæssig
årsag. Bartholin den Unge må være Christopher,
han var gift med brudens farbrors datter
Marianne Grove. Hendes far, Peder Grove,
havde været gift med Caspar Bartholins
søsterdatter.

Ides forældre gav hende en mere end
standsmæssig opdragelse. Hun blev vel educeret
(uddannet) af både danske og tyske informatores,

”desforuden blev hun oplært i alle de Ziirligheder og Nætheder, som et honnet Fruentimmer egner og andstaar”.

Af de ”egenhændige optegnelser” fremgår det, at det nygifte par flyttede ind på Boller, hvor VHB var forvalter. Her boede de et par år, hvorefter de åbenbart er blevet indlogeret på Tibstrup Søndergård, der også hørte til Friisernes besiddelser. Da VHB bliver forvalter på selve Frijsenborg får ægteparret ”den permission, at de må residere på Haxholm”.

VHB må have været en duelig person, ellers havde Friis næppe, i den tid han var ansat hos ham, ladet ham avancere fra ridefoged over forvalter af allodial godset til at blive forvalter på selve grevskabet. Grev Friis brugte ham også i retssager. Med så stort et gods som Frijsenborg med tilliggende var, blev det ikke helt sjældent nødvendigt at møde på de nærliggende tingsteder. F.eks. bliver fogeden fra Boller sendt til Bjerre herredsting, fordi en bonde har opsagt sit fæste. Forvalteren begærer på husbonds vegne, at bonden tilkendegiver, hvad årsag han har til at opsige den gård han påbeboer: ”eller om husbond i nogen måde haver hannem gjort uret?”

Så efterhånden må VHB have erhvervet sig noget kendskab til ”justitiæ sager.”

Præsten Anders Vejle giver i sine optegnelser til sin egen slægts historie et godt billede af, hvordan de sociale forhold var her i landet, ihverfald i de sidste 100 år før VHB blev

herredsfoged. Alt avancement ad embedsvejen eller i borgerlige stillinger var afhængig af, hvor gode forbindelser til adelen eller andre indflydelsesrige personer var. Hvis en dreng havde lidt hoved - kunne læse og skrive - blev han taget i tjeneste. Udfyldte han stillingen godt - kunne de lide ham, ja så avancerede han fra dreng til skriver, ridefoged, forvalter eller herredsfoged. Pigens vej kunne være en lignende fra fadeburspige til kammerpige - ”fruens egen pige.” og så et godt bryllup.

Alt dette behøver der jo i og for sig ikke at være noget odiøst i, hvis de pågældende duede. Det var bare måden at blive set - at være kendt på.

Man må nok indrømme, at forbindelser har det ikke skortet på for den gode Valentin Hermansen Beyer. Hans første herre Christian Cassius var endt som landsdommer i Viborg, hans kones familiemedlem Bartholin var ligeledes landsdommer i Viborg. Oberst Rantzov ejede Tandrup og mon ikke grev Friis har givet ham et ord med på vejen.

Nu var det ganske vist den enevældige konge, der skulle udnævne ham, og han kunne næppe huske ham som duedreng, men mon ikke gode mænds indstilling påvirkede selv en egenmægtig monark?

Herredsfoged over Hassing-Refs herred blev han fra den 18/12 1703 til 26/10 1722.

Kilde: Sydthy Årbog 1994, side 27-31.